

Referat fra møte i Forum for åpen forskning 08.06.23

Til stede: Johanne Raade, Lars Holden, Alexander Refsum Jensenius, Heidi H. Zachariassen, Jorunn Dahl Norgård, Hanne Monclair, Christian Lund, Mathias Kolberg, Pål Bakke, Marthe Qvenild, Herman Strøm, Ragnar Lie, Rachel Glasser, Vidar Røeggen, Anne Karine Nymo

Forfall: Vidar Haanes, Katrine Weisteen Bjerde, Marianne van der Wel

1. Oppdatering av mandat og arbeidsform – formalisering og økt synlighet

Ragnar Lie orienterte om at UHR har oppdatert sine temasider om åpen forskning: <https://www.uhr.no/temasider/apen-forskning/>. Her er det også lagt inn et justert mandat for Nasjonalt forum for åpen forskning. UHR vil ta ansvar for å føre kortfattede referater fra møtene i forumet, som kan gjøres tilgjengelig på nett. Redaksjonsrådet for openscience.no og UHR bør sammen diskutere hvilken informasjon som bør ligge hvor, slik at informasjonen er lett tilgjengelig og oppdatert.

2. Saker fra EUA Expert Group on Open Science

Alexander Refsum Jensenius orienterte fra møte i EUA Expert Group on Open Science 16. mars. Dette var et oppstartsmøte for den nyoppnevnte gruppen. Saker som ble diskutert:

- Presentasjon av oversikt over milepælene i arbeidet med åpen forskning siden 2015 – mye har skjedd på kort tid.
- Diskusjon med seksjonsleder for åpen forskning i DG Research: EU-kommisjonen er veldig fremoverlent på dette området og ønsker økt aktivitet.
- EOSC: Viktig at Norge er med her, i den utformende fasen av prosjektet.
- Utdanning er fremdeles ikke koblet godt nok på åpen forskning. Åpen forskningspraksis må integreres fra starten av utdanningsløpene for å få inn en ny måte å tenke på. Må diskuteres mer også i dette forumet.

Neste møte i gruppen er i juni. Vil trolig handle om policyutvikling internt i EUA.

Hanne Monclair orienterte fra UNESCOs styringskomité for åpen forskning, der diskusjonene har et litt annet utgangspunkt enn i EUA. Det er mer vekt på participatory science ut fra et demokratisk perspektiv. f.eks. mange samtaler om hvordan dialogen med urfolk skal skje. Kina er aktive på området, de trykker hardt på for å få til mer datadeling etc. Det skrives en UNESCO Outlook for Open Science. Den bygges opp som en tool kit som skal være tilgjengelig for alle.

3. Om Arbeidsgruppe om ny strategi for vitenskapelig publisering

Vidar Røeggen orienterte. Som en oppfølging av langtidsplanen for forskning og høyere utdanning, har en arbeidsgruppe jobbet med en ny strategi for vitenskapelig publisering etter 2024. Bakgrunnen var et initiativ fra UHR og FFA. Arbeidsgruppen har hatt en lang rekke møter med sentrale aktører. Utkast til rapport legges ut på Openscience.no 15. juni, for en innspillrunde som administreres av Sikt. Frist for innspill er 1. oktober. Innspillrunden er særlig rettet mot de forskningsutførende institusjonene, men er åpen for alle. Endelig rapport legges frem innen utgangen av 2023.

4. CoARA – norsk deltakelse og etablering av arbeidsgrupper

Ragnar Lie orienterte om status for arbeidet med å etablere CoARA arbeidsgrupper og National Chapter. Fristen for å sende inn fullstendige søknader er nå ute. UHR deltar i tre forslag til arbeidsgrupper, og har sendt inn forslag om NOR-CAM nettverket som norsk National Chapter. Forslagene skal behandles på generalforsamling i CoARA 23. juni. Det er betydelig interesse for dette arbeidet også utenfor Europa.

5. Nasjonal støtteordning for vitenskapelige tidsskrifter i humaniora og samfunnsfag (NÅHST)

Vidar Røeggen orienterte. NÅHST-ordningen ble varslet i humaniorameldingen som ble lagt frem i 2017. Sekretariatet for NÅHST ligger nå i HK-dir. Det nasjonale publiseringsutvalget har ansvar for å innhente innspill fra fagmiljøene og foretar utvelgelse av hvem som skal få støtte. I den siste utlysningen (for perioden 2024-26) kom det inn 60 søknader. 38 av disse tidsskriftene vil få støtte. Det er også laget et venteværelse for tidsskrifter som også er kvalifisert, med håp om at det kan komme noen midler til dette i handlingsplanen for fagspråk.

6. Utredning av organisering av kanalregisteret og statistikk for vitenskapelig publisering

Vidar Røeggen orienterte. Nytt finansieringssystem for UH-sektoren ble lagt frem i Utsynsmeldingen. Det innebærer at forskningsindikatorene, herunder publiseringsindikatoren, avvikles. Publiseringsutvalget og kanalregisteret skal imidlertid videreføres. Publiseringsutvalget har fått oppdrag med å utrede videre organisering av kanalregisteret og statistikk for vitenskapelig publisering. Det skal være et møte i KD før sommeren, og et mer detaljert mandat for arbeidet vil bli utformet i etterkant av det.

7. Om 16th Berlin Open Access Conference (6.-7.6.) (Nina Karlstrøm)

Nina Karlstrøm orienterte fra Berlin Open Access Conference som ble avholdt 6.-7. juni. Flere deltakere fra Norge var til stede, blant annet Åse Gornitzka (UHR-Forskning) og Lars Holden (FFA). Mange av diskusjonene på dreide seg om transformativ avtaler. De nordiske landene ønsker å gå vekk fra dem, mens f.eks. Japan har ambisjoner om å inngå slike avtaler i stor skala på kort tid. Også utfordringer knyttet til Rights Retention Strategies ble diskutert, jf. sak 11.

8. Status i forlagsforhandlingene

Nina Karlstrøm orienterte.

9. Om publiseringsinitiativ fra UiT og NTNU

Johanne Raade orienterte om et samarbeid som UiT og NTNU har inngått med Stockholms universitet og Stockholm University Press, jf. oppslag i Khrono: <https://khrono.no/svensk-norsk-allianse-utfordrer-storforlag-med-publisering-uten-betaling/786154>

Håpet er på sikt at dette blir et forlag som flere i Norden kan benytte seg av. Mest gull publisering med lav APC, men også noe diamant. I første omgang er det laget en løsning for bøker og antologier, hvor det kan publiseres på alle språk.

Se også <https://www.stockholmuniversitypress.se/> for mer informasjon.

10. Status NVA-CRIS

Herman Strøm orienterte. Arbeidsgruppen bestående av deltakere fra Universitets- og høgskolerådet (UHR), Forskningsinstituttens fellesarena (FFA) og Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør leverte sin rapport i januar 2023. Denne inneholder en produktvisjon for løsningen, og en omforent funksjons- og leveranseplan for Cris/NVA-prosjektet. Se: <https://sikt.no/aktuelt/ny-rapport-om-crisnva>. Den planlagte lanseringen sommer 2023 ble utsatt pga. manglende fremdrift i prosjektet første halvdel av 2023. Det er nå en positiv fremdrift i prosjektets utviklingsaktiviteter og leveranser, men det har vært vanskelig å få ansatt nok utviklere, og det er det er fremdeles risiko knyttet til utviklerressurser. Det skjer løpende testing av ulike deler av systemet i regi av Sikt. Arbeidsgruppen FFA, UHR og SIKT kom med en klar anbefaling om at institusjonene må få tid til ende-til-ende testing av hele NAV/CRIS før systemet lanseres. Det er avgjørende at det blir tid til en slik testing. Dette er planlagt gjort september/oktober. Sikt anbefaler full produksjonssetting i månedsskiftet nov/des 2023. Styringsgruppen skal ta stilling til dette forslaget i møte i morgen.

11. Rights Retention-strategier (RRS) – status

Det arbeides med en oversikt på openscience.no over hvem som har RRS. Dette er et av flere virkemidler for å hjelpe forskerne til å publisere åpent når de vil, samtidig som de kan velge publiseringskanal sist. Juristene ved flere av institusjonene har begynt å se nærmere på dette. Ingen institusjoner har blitt stevnet så langt, men forlagene har begynt å legge inn motgrep. FFA har sendt ut spørreundersøkelse til sine medlemmer som har etablert RRS.

Marte Qvenild orienterte om et britisk prosjekt:

<https://beta.jisc.ac.uk/innovation/projects/adopting-and-managing-institutional-rights-retention-policies>

I de nye rådskonklusjonene fra EU (jf. sak 12) er det anbefalt at dette tas inn på nasjonalt lovgivningsnivå og vurderes om det kan tas på EU-nivå. Det er interesse for dette også i KD, men ikke nødvendigvis hensiktsmessig med lovfesting.

12. Nye [Council conclusions on scholarly publishing](#).

Hanne Monclair orienterte om de nye rådskonklusjonene om vitenskapelig publisering. Utfordringen fremover er å jobbe frem finansierings- og styringsmodeller for dette.

KUDs arbeid med digitalmarkedsdirektivet er også relevant, se:

<https://www.regjeringen.no/no/sub/eos-notatbasen/notatene/2016/des/dsm-direktivet/id2556742/>

Eventuelt:

- Helsebiblioteket ble kraftig kuttet, noe som har ført til at UH-institusjonene har fått økte kostnader. Saken burde diskuteres i Nasjonalt forum for åpen forskning.
- Klinisk forskning: Stiftelsen Dam presser på for raskere publisering av resultater fra klinisk forskning, i praksis åpen forskning. Kan diskuteres et senere møte.
<https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/GMK8g6/milliarder-av-kroner-er-blitt-investert-i-bortkastet-forskning>